

NORMALIZACE , UNIFIKACE

Pasivní součástky jsou nejčastějšími součástkami elektronických zařízení. Součástky vhodné pro realizaci běžných odporů, kapacit a v poslední době i indukčností v elektronických obvodech jsou hromadně vyráběny a distribuovány odběratelům. Pro zajištění široké použitelnosti a vzájemné nahraditelnosti součástek vyrobených různými výrobci jsou vlastnosti obvyklých pasivních součástek do značné míry normalizovány a unifikovány.

ŘÁDY HODNOT

E6	1,0	1,5	2,2	3,3	4,7	6,8											
E12	1,0	1,2	1,5	1,8	2,2	2,7	3,3	3,9	4,7	5,6	6,8	8,2					
E24	1,0	1,1	1,2	1,3	1,5	1,6	1,8	2,0	2,2	2,4	2,7	3,0	3,3	3,6	3,9	4,3	
	4,7	5,1	5,6	6,2	6,8	7,5	8,2	9,1									
E48	100	105	110	115	121	127	133	140	147	154	162	169	178	187	196	205	
	215	226	237	249	261	274	287	301	316	332	348	365	383	402	422	442	
	464	487	511	536	562	590	619	649	681	715	750	787	825	866	909	953	
E96	100	102	105	107	110	113	115	118	121	124	127	130	133	137	140	143	
	147	150	154	158	162	165	169	174	178	182	187	191	196	200	205	210	
	215	221	226	232	237	243	249	255	261	267	274	280	287	294	301	309	
	316	324	332	340	348	357	365	374	383	392	402	412	422	432	442	453	
	464	475	487	499	511	523	536	549	562	576	590	604	619	634	649	665	
	681	698	715	732	750	768	787	806	825	845	866	887	909	931	953	976	
E192	100	101	102	104	105	106	107	109	110	111	113	114	115	117	118	120	
	121	123	124	126	127	129	130	132	133	135	137	138	140	142	143	145	
	147	149	150	152	154	156	158	160	162	164	165	167	169	172	174	176	
	178	180	182	184	187	189	191	193	196	198	200	203	205	208	210	213	
	215	218	221	223	226	229	232	234	237	240	243	246	249	252	255	258	
	261	264	267	271	274	277	280	284	287	291	294	298	301	305	309	312	
	316	320	324	328	332	336	340	344	348	352	357	361	365	370	374	379	
	383	388	392	397	402	407	412	417	422	427	432	437	442	448	453	459	
	464	470	475	481	487	493	499	505	511	517	523	530	536	542	549	556	
	562	569	576	583	590	597	604	612	619	626	634	642	649	657	665	673	
	681	690	698	706	715	723	732	741	750	759	768	777	787	796	806	816	
	825	835	845	856	866	876	887	898	909	920	931	942	953	965	976	988	

MATEMATICKÝ ROZBOR

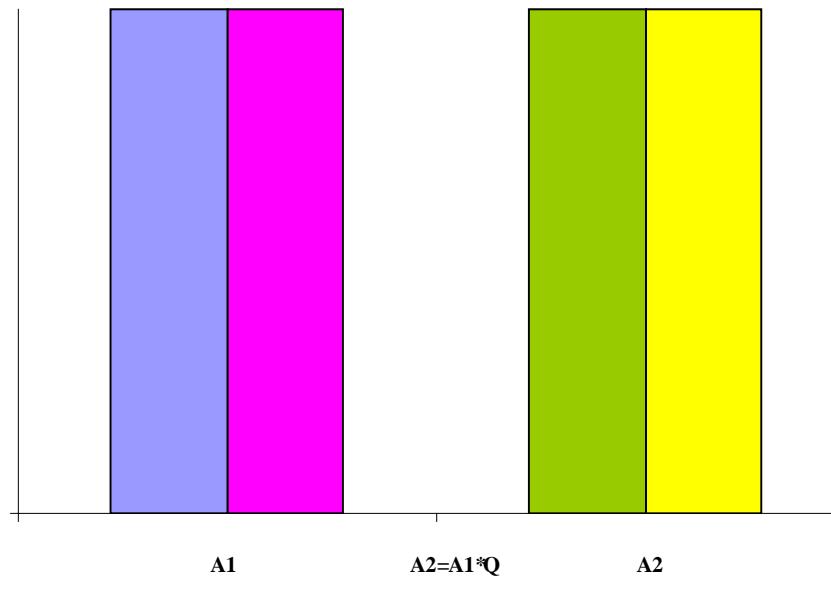
GEOMETRICKÁ POSLOUPNOST

$$a_n = a_1 q^{n-1}$$

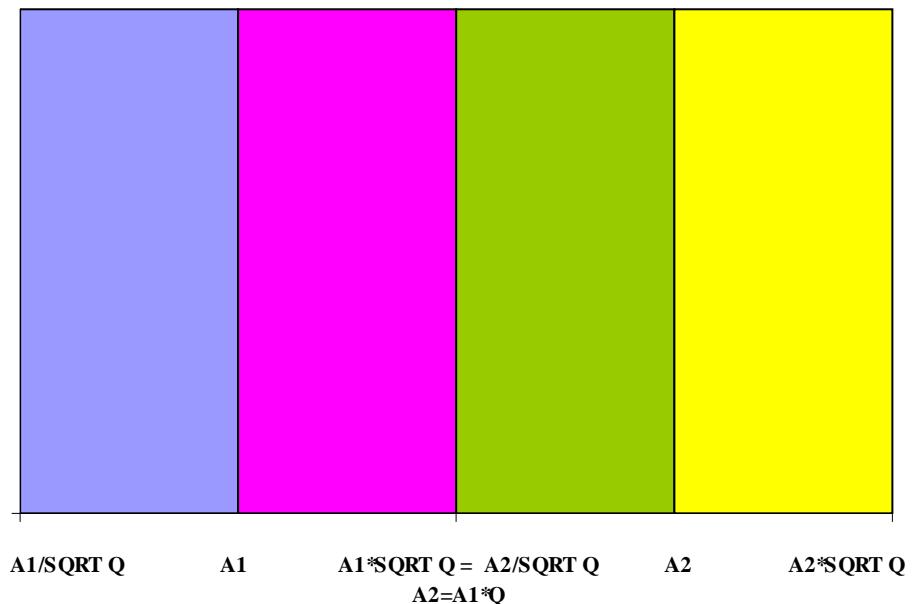
$$s_n = a_1 \frac{q^n - 1}{q - 1} \quad \text{pro } q \neq 1$$

$$s_n = n a_1 \quad \text{pro } q = 1$$

Reálná hodnota má určitou toleranci

Ideální stav – toleranční pásy se dotýkají

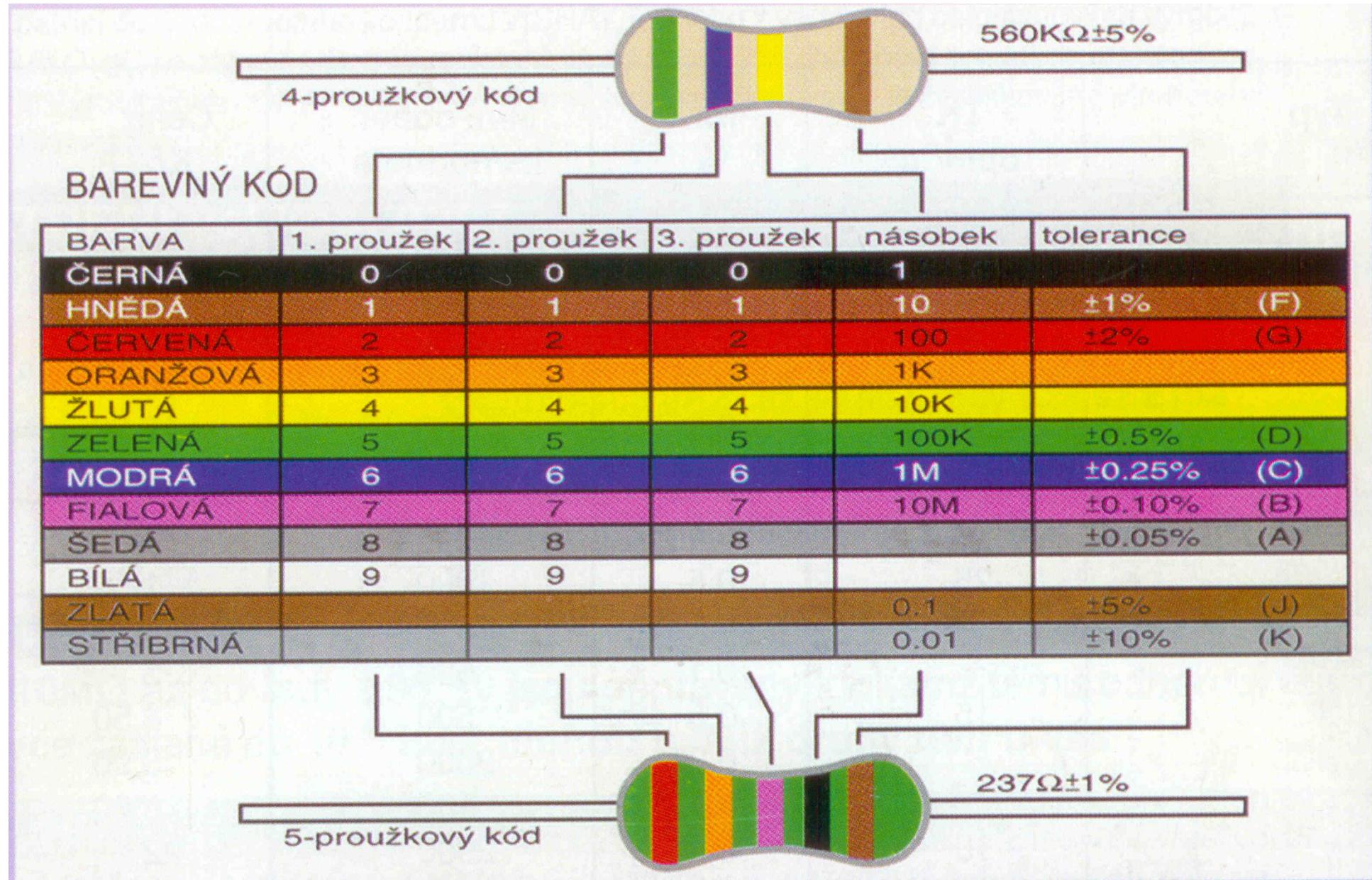

$$\text{SQRT Q} = (1 + \Delta/100)$$

ŘADA	KVOCIENT	TOLERANCE
E6	1,46	20%
E12	1,21	10%
E24	1,1	5%
E48	1,049	2%
E96	1,024	1%
E192	1,012	0,5%

KÓDY

BAREVNÝ KÓD OZNAČENÍ REZISTORU					
barva	1. proužek	2.proužek	3.proužek	násobitel	tolerance %
stříbrná	-	-	-	10^{-2}	10
zlatá	-	-	-	10^{-1}	5
černá	0	0	0	10^0	-
hnědá	1	1	1	10^1	1
červená	2	2	2	10^2	2
oranžová	3	3	3	10^3	-
žlutá	4	4	4	10^4	-
zelená	5	5	5	10^5	0.5
modrá	6	6	6	10^6	0.25
fialová	7	7	7	10^7	0.1
šedá	8	8	8	10^8	-
bílá	9	9	9	10^9	-

- Kde je začátek, která barva je která

STARŠÍ

Hodnota součástky vyznačována číselně

Řád (násobitel) je vyznačován písmenem, které zastupuje desetinnou čárku.

kilo - k, mega - M, giga - G.

Tolerance jsou označovány písmeny A, B, C, D, E pro hodnoty (po řadě) 10% až 0,5%, $\pm 20\%$ se neoznačuje.

NOVĚJŠÍ

Hodnota součástky je vyznačena třemi číslicemi

První dvě mají význam hodnoty

Třetí číslice udává násobitel. Číslicím 0 až 7 odpovídá násobitel 10^0 až 10^7 , číslicím 8 a 9 násobitel 10^{-2} a 10^{-1} .

Tolerance jsou značovány písmeny, jejich význam je však jiný, než v předchozím případě:

C značí $\pm 0,25\%$, D značí $\pm 0,5\%$, F značí $\pm 1\%$, G značí $\pm 2\%$, J značí $\pm 5\%$, K značí $\pm 10\%$, M značí $\pm 20\%$, S značí $-20\% +50\%$.

SMD Resistor Coding

SMD Resistors are usually coded with a numerical equivalent of the familiar three band colour code. In the same way as wire ended components, precision resistors (1% or better) may be marked with a four digit code. The first two (or 3) digits are the first two (or 3) digits of the resistance in ohms, and the third(or 4th) is the number of zeros to follow - the 'multiplier'.

Resistances of less than 10 ohms have a 'R' to indicate the position of the decimal point.

Some examples will make this clearer:

Three Digit Examples	Four Digit Examples
330 is 33 ohms - <i>not 330 ohms</i>	1000 is 100 ohms - <i>not 1000 ohms</i>
221 is 220 ohms	4992 is 49 900 ohms, or 49.9 kohm
683 is 68 000 ohms, or 68 kohm	16234 is 162 000 ohms, or 162 kohm
105 is 1 000 000 ohms, or 1 Mohm	0R56 or R56 is 0.56 ohms
8R2 is 8.2 ohms	

A similar scheme can be used for **2, 5 and 10%** tolerance types. The multiplier letters are identical to the 1% ones, but occur **before** the number code. Just to make it even more fun, a **different** coding scheme is used. Here it is:

2%		5%		10%	
code	value	code	value	code	value
01	100	13	330	25	100
02	110	14	360	26	110
03	120	15	390	27	120
04	130	16	430	28	130
05	150	17	470	29	150
06	160	18	510	30	160
07	180	19	560	31	180
08	200	20	620	32	200
09	220	21	680	33	220
10	240	22	750	34	240
11	270	23	820	35	270
12	300	24	910	36	300
				48	910
				49	100
				50	120
				51	150
				52	180
				53	220
				54	270
				55	330
				56	390
				57	470
				58	560
				59	680
				60	820

SMD Ceramic Capacitor Coding

SMD ceramic capacitors are sometimes marked with a code, consisting of one or two letters and a digit. The first letter if present is a manufacturer code (i.e K for Kemet, etc.), the second letter the mantissa and the digit the exponent (multiplier) of the capacitance in pF. For example **S3** is a 4.7nF (4.7×10^3 pf) capacitor from an unknown manufacturer, while **KA2** is a 100 pF (1.0×10^2 pF) capacitor from Kemet.

SMD Electrolytic Capacitor Coding

SMD electrolytic capacitors are often marked with their capacitance and working voltage, e.g. **10 6V** is $10 \mu\text{F} 6\text{V}$. Sometimes a code is used instead, which normally consists of a letter and 3 digits. The letter indicates the working voltage and the 3 digits (2 digits and multiplier) give the capacitance in pF.

Letter	Voltage
e	2.5
G	4
J	6.3
A	10
C	16
D	20
E	25
V	35
H	50

The band or stripe indicates the positive terminal.

For example, a capacitor marked **A475** is a $4.7\text{m F} 10\text{V}$ unit.

$$475 = 47 \times 10^5 \text{ pF} = 4.7 \times 10^6 \text{ pF} = 4.7\text{m F}$$

REZISTORY

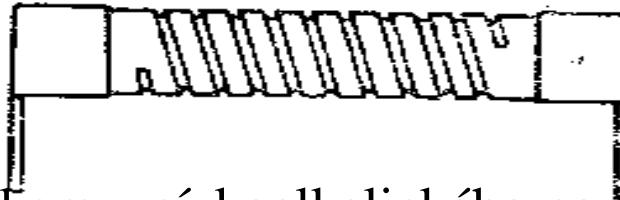
Základní parametr – ELEKTRICKÝ ODPOR
Disipovaný výkon

Důležité parametry – Elektrický odpor
Ztrátový výkon
Teplotní závislost
Maximální provozní napětí a napěťová závislost odporu
Kmitočtová závislost
Šum
Stárnutí

Konstrukce: Vrstvové uhlíkové, s kovovou vrstvou, metaloxidové
lakové, drátové, tlustovrstvé, tenkovrstvé

Proměnné rezistory
Nelineární rezistory Termistory NTC, PTC, varistory

UHLÍKOVÉ

Rezistor je tvořen válcovým tělísčkem z nízkoalkalického porcelánu, popř. korundové keramiky, na něž je nanesena uhlíková vrstva.

Funkční uhlíková vrstva je nanesena na keramické tělísco pyrolytickým rozkladem některého uhlovodíku.

Rozklad uhlovodíku probíhá v peci, bud' ve vakuu, nebo v inertní atmosféře, při teplotě 800 až 1000 °C.

Vrstvova uhlíku má odpor v rozmezí $1\ \Omega$ až $30\ k\Omega$ předhodnoty.

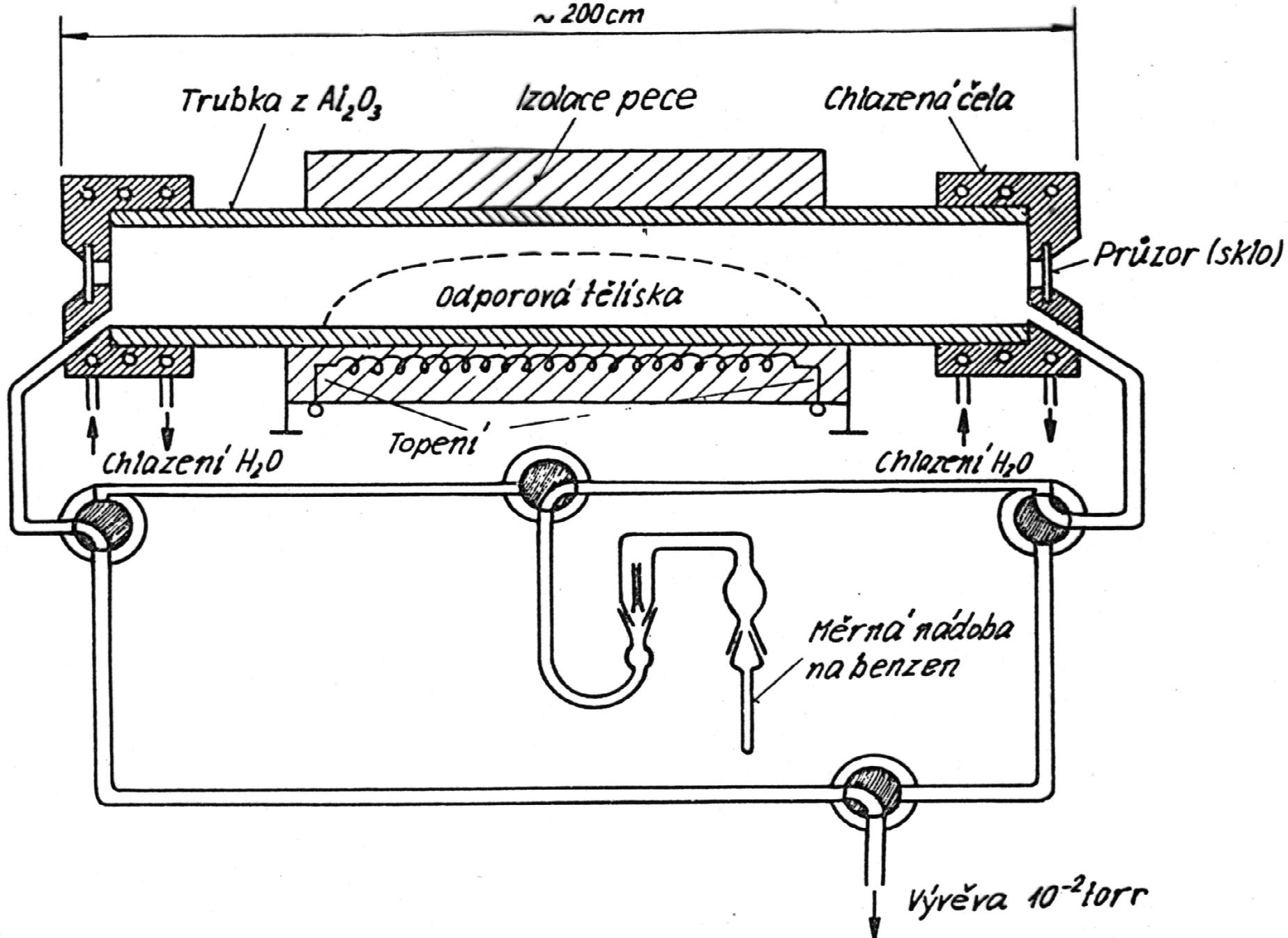
Pro zmenšení TKR se přidává bór ($5\ 10^{-5}$)

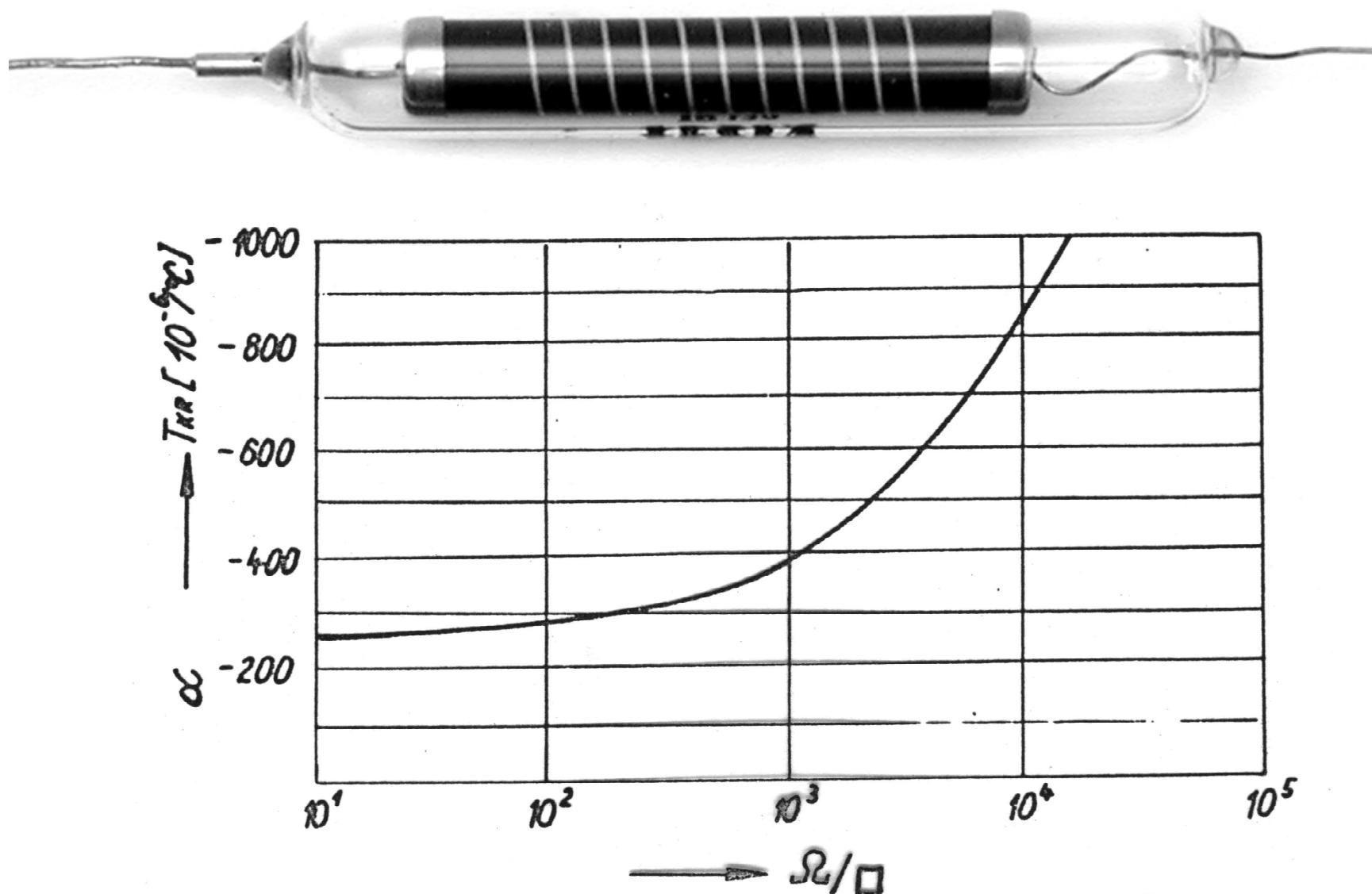
Na pouhlíkovaná tělíska se natahují čepičky s vývody.

Polotovary - předhodnoty -se nechávají předepsanou dobu přirozeně stárnout za účelem odstranění zbytkových pnutí, která nepříznivě ovlivňují stabilitu rezistoru.

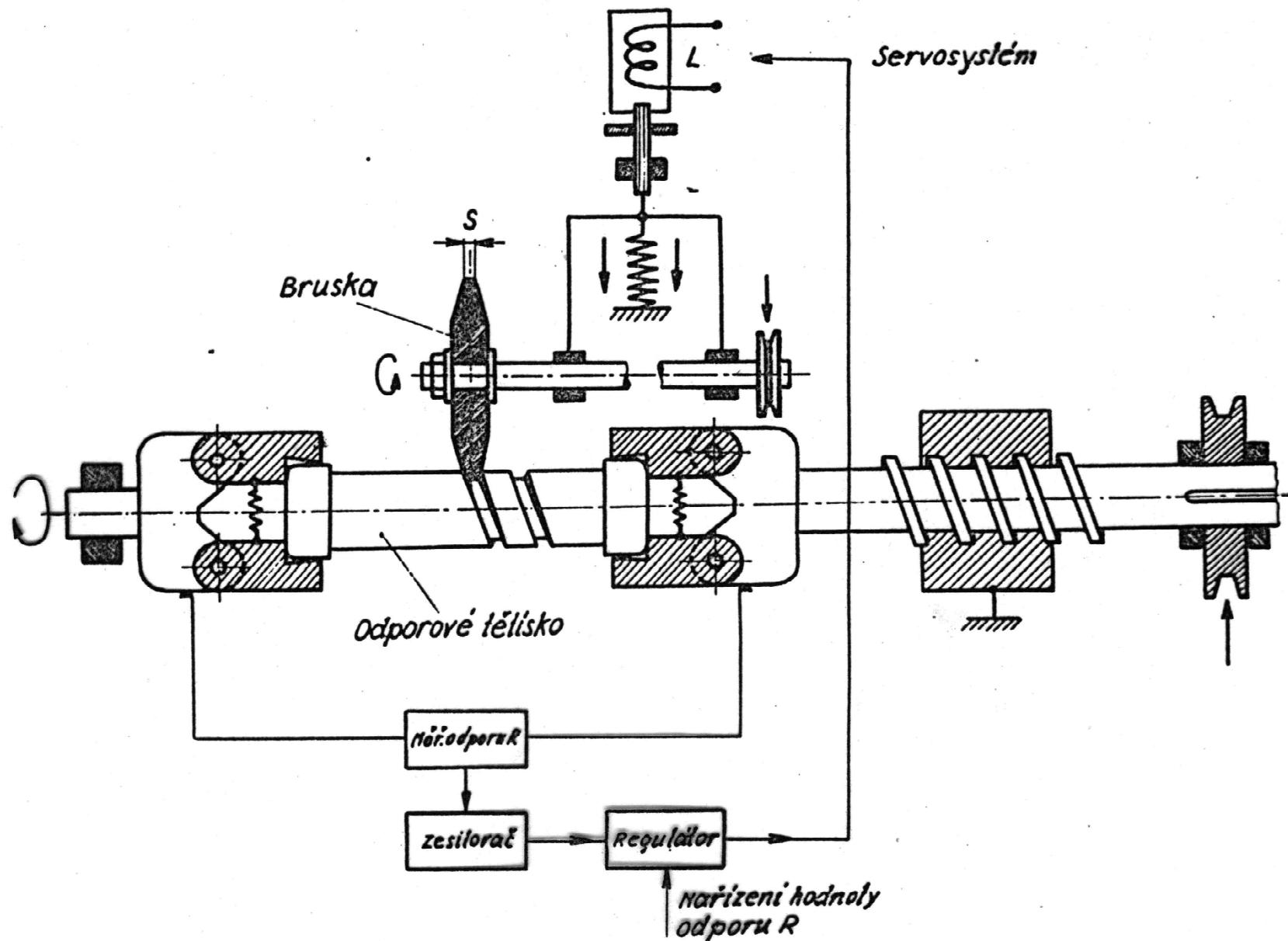
Zvětšení hodnoty odporu a nastavení konečné hodnoty odporu se provádí broušením šroubovice do uhlíkové vrstvy. Volbou předhodnoty a různého stoupání šroubovice lze získat jakoukoliv hodnotu od $1\ \Omega$ do $10\ M\Omega$.

Rezistory se opatří povrchovou ochranou (syntetickým lakem s barevným pigmentem nebo vrstvou epoxidové pryskyřice) a jsou označeny.

Obr. 5.31 Závislost teplotního koeficientu odporu TK_R na odporu na čtverec u uhlíkové vrstvy

Obr. 6.8 Schema zařízení pro nastavování odporu vybroušením šroubovicové drážky

REZISTORY S KOVOVOU VRSTVOU

Jsou konstrukčně řešeny obdobně jako vrstvové rezistory uhlíkové.

Odporová vrstva tvořena vrstvou kovu, obvykle slitiny - chromník Cr - Ni nebo silkoferochrom Si-Fe-Cr.

Kovová vrstva se na tělíska z máloalkalického porcelánu, popř. korundové keramiky vytváří vakuovým napařováním, katodovým naprašováním nebo chemickým nanášením, které je založeno na principu bezproudového pokovování.

Tloušťka vrstvy – od několika desítek nm do několika set nm

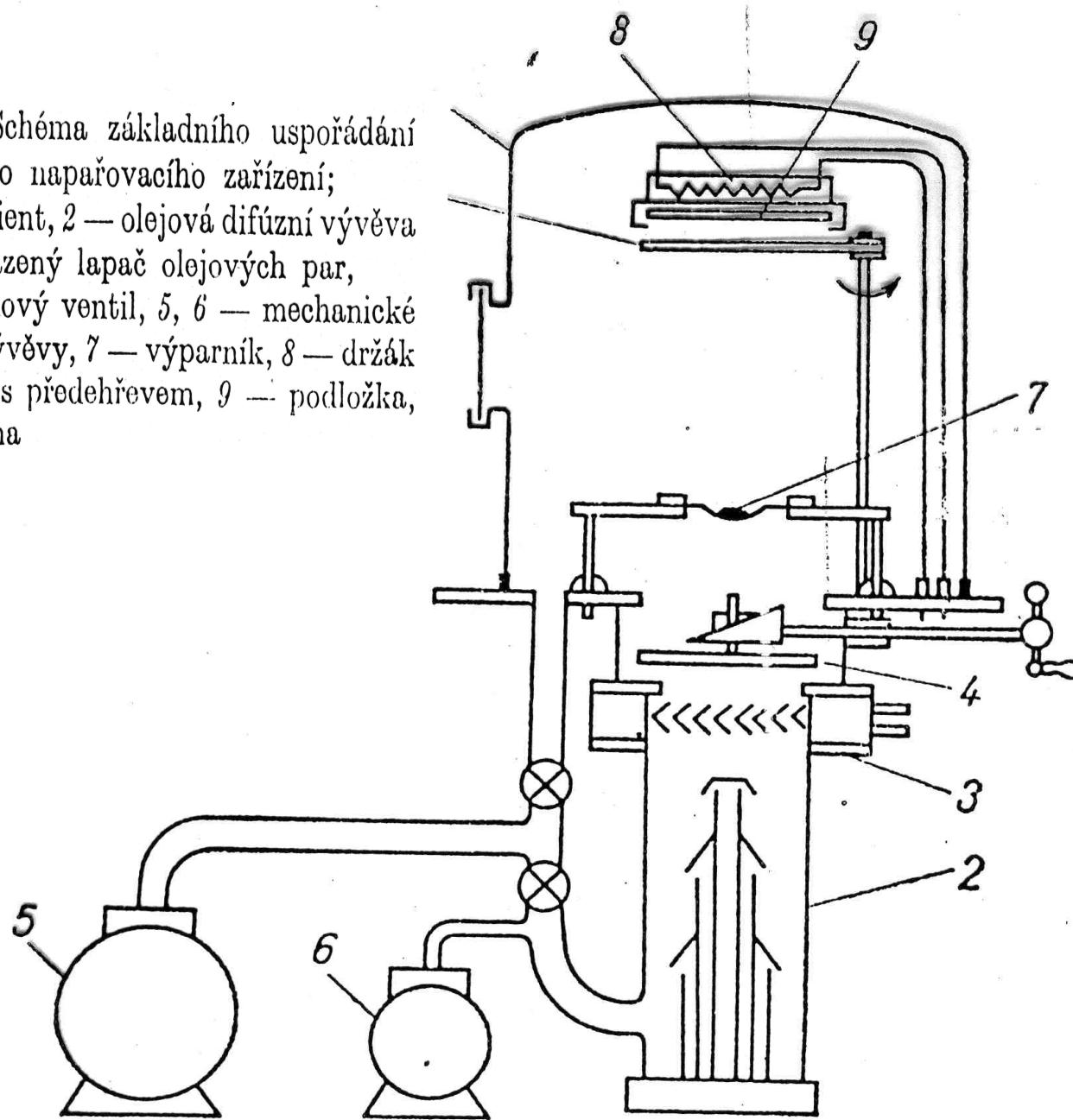
NAPAŘOVÁNÍ VE VAKUU: sublimace z pevné fáze. Kov je odpařován z rozžhaveného drátu, jehož teplota je asi 20°C pod bodem tání materiálu (slitina Cr-Ni, 20/80). Proces probíhá ve vysokém vakuu 10^{-3} až 10^{-4} Pa. Cr se odpařuje rychleji, vrstvy jsou zhruba 2x obohacené na Cr, někdy napařování ze 2 zdrojů.

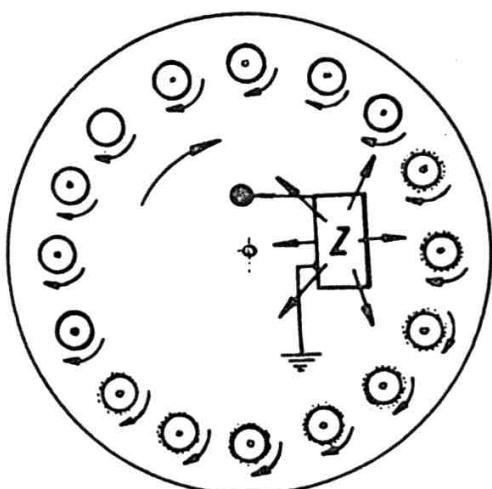
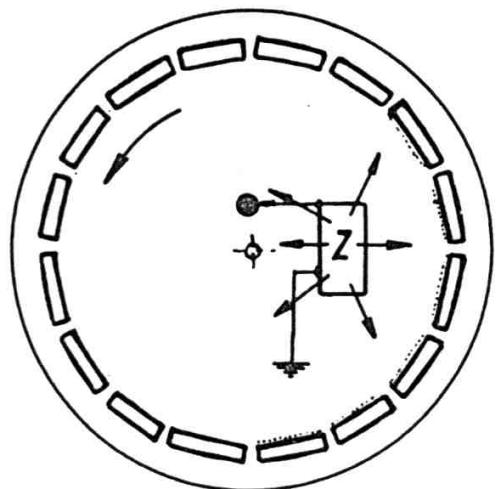
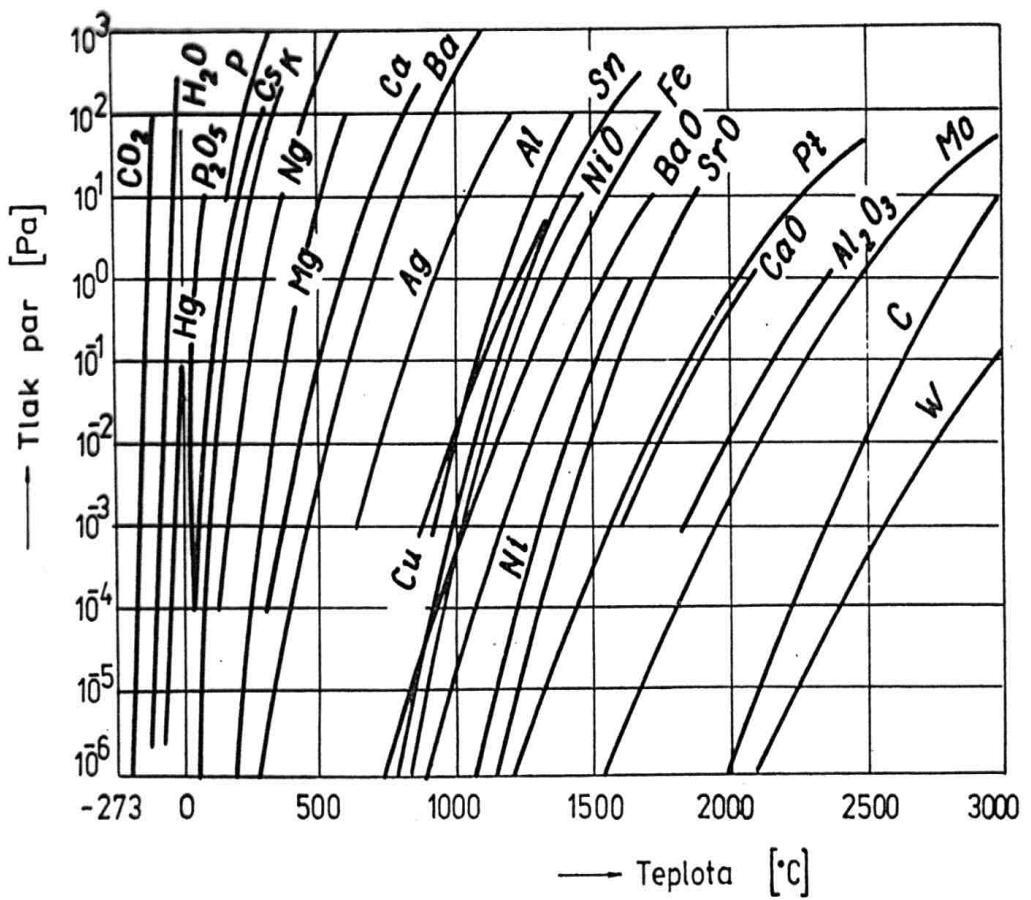
Flash - určité množství látky (slitina Si-Fe-Cr, silkoferochrom) v práškovém tvaru nanese na výparník z vysokotavného materiálu a prudce zahřeje, čímž dojde k velmi rychlému odpaření.

Při napařování Cr-Ni lze získat vrstvy s plošným odporem $2\ \Omega$ až $1\ \text{k}\Omega$, pro Si-Fe-Cr $50\ \Omega$ až $15\ \text{k}\Omega$.

NAPÁŘOVÁNÍ: teplota 1500°C , tlak 10^{-4}Pa , tloušťka vrstvy –desítky stovky nm, TKR 10^{-5}

Obr. 35. Schéma základního uspořádání vakuového napářovacího zařízení;
1 — recipient, 2 — olejová difúzní vývěva
3 — chlazený lapač olejových par,
4 — děskový ventil, 5, 6 — mechanické rotační vývěvy,
7 — výparník, 8 — držák podložek s předeheřevem, 9 — podložka,
10 — clona

Po nanesení se kovové vrstvy tepelně zpracovávají - vrstvy Cr-Ni při teplotě 300 °C, vrstvy Si-Fe-Cr v rozmezí teplot 350 až 850 °C. Přitom se rozhodující měrou upravují jejich konečné vlastnosti, zejména stabilita a teplotní součinitel odporu.

Nastavení konečné hodnoty odporu se stejně jako u uhlíkových rezistorů provádí broušením šroubovice na povrchu tělíska.

Vývody rezistorů jsou z pocínovaných měděných drátů, které jsou bodově navařeny k čepičkám tělíska .

BEZČEPIČKOVÉ: čepičky jsou nahrazeny vrstvou mědi nebo niklu na čelech tělíska, k níž jsou vývody připájeny. Bezčepičkový kontakt je spolehlivější a zlepšuje např. proudový šum rezistoru.

Povrchovou ochranu tvoří např. expoxiesterový lak.

Předností metalizovaných rezistorů je velká tepelná zatížitelnost při současné velké stabilitě odporu, malý teplotní součinitel odporu a malý proudový šum.

METALOXIDOVÉ REZISTORY

Metaloxidové rezistory jsou konstrukčně obdobné a vyrábějí se obdobnými postupy jako rezistory s kovovou vrstvou.

Rozdíl je pouze v užívaném materiálu odporové vrstvy, která je nanášena nejčastěji z SnO_2 technologií reaktivního naprašování.

Povrchovou ochranu rezistorů tvoří např. keramický tmel, který vykazuje stabilitu i při teplotách kolem 250 °C.

LAKOVÉ ODPORY

Odporová vrstva je tvořena vrstvou vytvrzeného laku na keramickém tělísce. Nanáší se stříkáním.

Lak – polymerní pojivo (tereftalát), odporová složka- saze, grafit. LAK MÁ VELKÝ ODPOR

Vysoký je i TKR 0,1 až 1 %/°C, napěťová závislost odporu

Vrstva se zpracovává jako uhlíková: čepičky, vybroušení drážky

Nutná je dokonalá ochrana povrchu, odpory jsou zatacovány do skleněných trubek, do vakua

Hodí se na VYSOKOOHMOVÉ ODPORY, 10 až 1000000 MΩ

DRÁTOVÉ REZISTORY.

Obvykle keramické tělíska, na němž je navinut vodič z odporového materiálu.

Výkonové rezistory pro provoz při vysokých povrchových teplotách (cca. $350\text{ }^{\circ}\text{C}$), mají vinutí jednovrstvé, vodič, nejčastěji chromnicklový ($\text{TKR}=10^{-4}/\text{K}$), je izolován pouze oxidovou vrstvou.

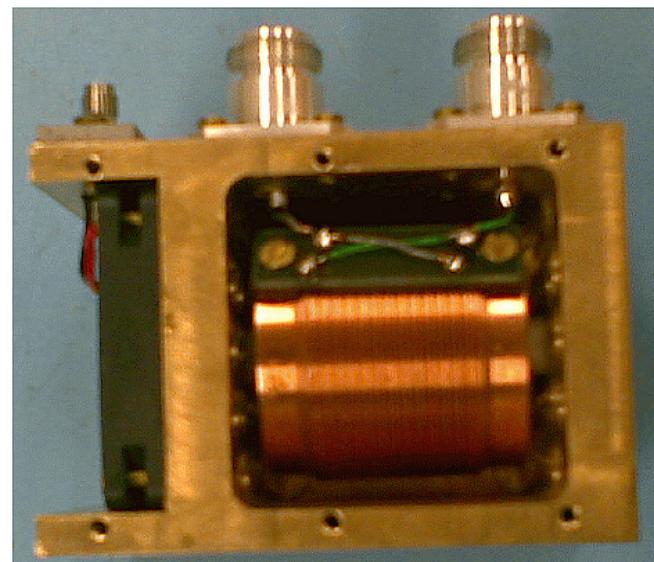
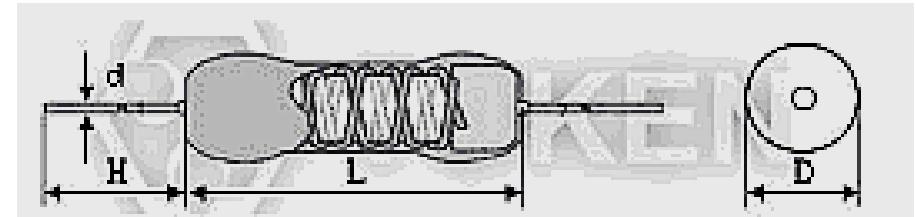
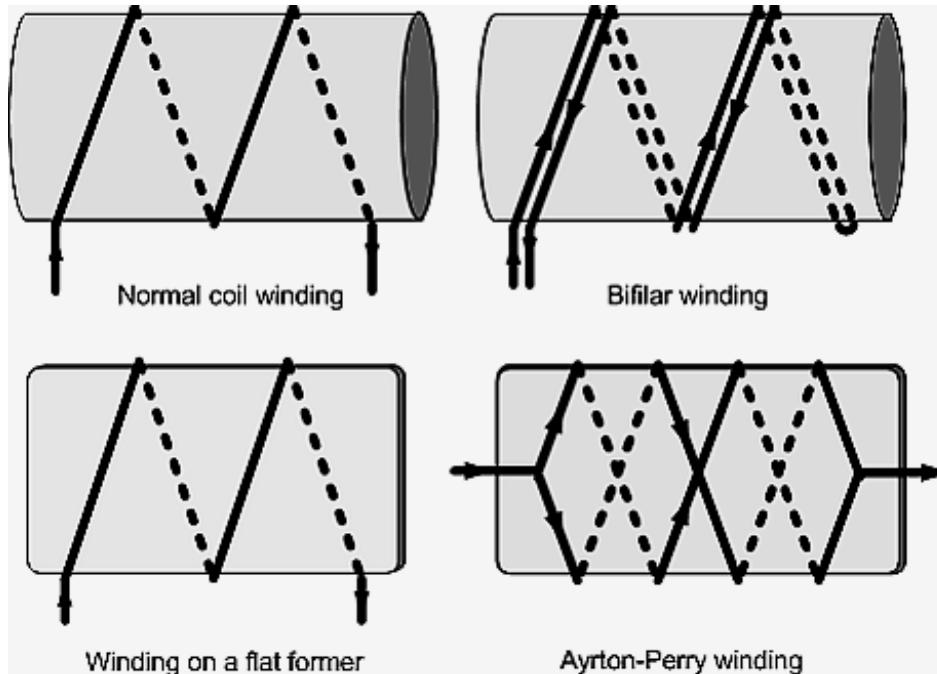
Konce vinutí jsou spolehlivě a teplotně odolným způsobem připojeny na armatury tělíska a vývody.

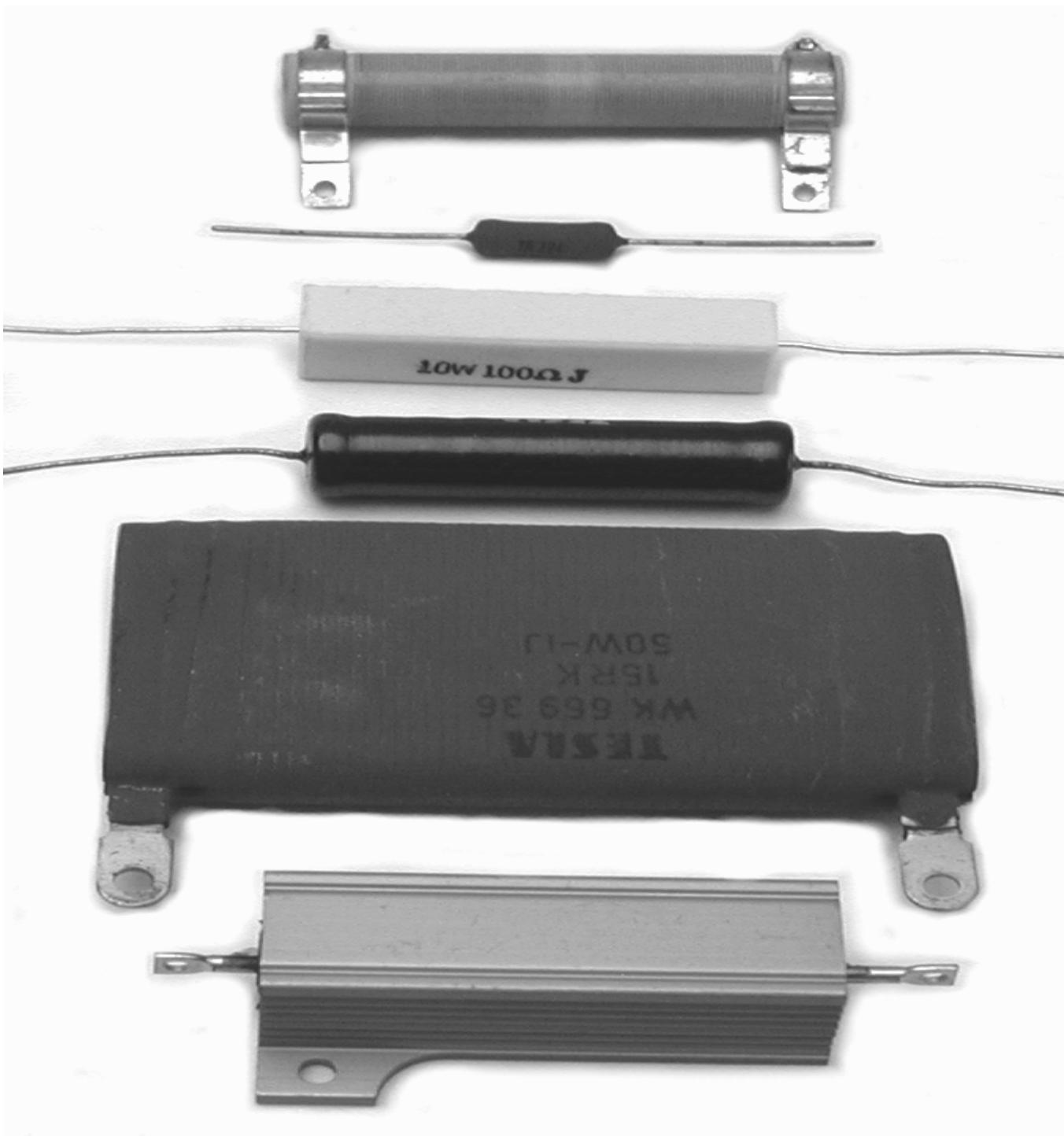
Ochrana před korozí: Povrch rezistoru je obvykle chráněn vrstvou tmelu nebo skelného smaltu, rezistory mohou být chráněny keramickým pouzdrem nebo jsou umístěny do kovového pouzdra, které je přizpůsobeno pro montáž na chladič.

Rezistory mohou být opatřeny tepelnou pojistkou.

INDUKČNOST !!!!

Speciální způsoby vinutí

PŘESNÉ ODPORY

Nejsou určeny pro velká výkonová zatížení a vysoké provozní teploty.

Vinutí monohovrstvým vinutím z izolovaného manganinového nebo konstantanového drátu na tělíska z keramiky nebo i plastických hmot.

VELMI MALÝ TKR

manganin (86 Cu, 12 Mn, 2Ni) 10-5/K

konstantan (54 Cu, 45 Ni, 1Mn) –3 10-5/K (termo k Cu $43\mu\text{V}/\text{K}$)

novokonstantan (82,5 Cu, 15 Mn, 4Al, 1,5 Fe) 2 10-5/K

Pro zajištění časové stálosti se nechávají rezistory po navinutí uměle stárnout při teplotě přibližně 100 °C v několika déle trvajících cyklech, aby se uvolnilo mechanické napětí. Po stárnutí se vinutí rezistoru impregnuje nebo zalévá.

